

Sértődések

Azt mondja valaki, erről aztán semmiképpen ne írjunk egy szót se. Igaz, amit eddig elmondott, sőt több is igaz annál, az is igaz, hogy csúnyán ráfizettek, mert a másik vállalat később és rosszul dolgozott, de úgyse lehet ellene tenni semmit, le kell nyelni. Legalább az igazságszolgáltatásnak a legenyhébb fokozata kellene ide, az, hogy kimondjuk, ami történt, vagy ami nem történt, de kérve kér az illető, ne tegyük. Oka van rá.

Nem kell sokat találgatnunk, hogy az okot megtaláljuk. Ha a megcsípött, vállalat igazgatója megtudja, hogy panaszkodtak rá, és a panaszt az újságba is beírják, megsértődik úgy, hogy legközelebb mehetnek fűhöz-fához, csak éppen ehhez a vállalathoz nem. Legközelebb még kése se csinálják meg, mert el se vállalják. Akkor aztán megnézheti magát a panaszos, mert hivatkozni se tud semmire.

Naponta panaszkodunk emberi kiszolgáltatottságainkra. A boltos nekem nem hajlandó adni a pulitól krumpilis kenyert, pedig az előttem sort állónak kétötöt is adott, és föltehetően, az utánam jövő is kap majd, különben a nyakán száradna mind. Válogat, mert teheti. Nem baj, fordul a kocka, a hentesnél én kapom a gyönyörű húst, a mögöttem álló meg a mócsingot, ugyanannyi pénzért, mire tehát hazareg érekes beszerző körutamról, helyreáll a lelki egyensúlyom. A kenyerest otthon már nem is szídom, csak a henteset dicsérem, hogy milyen kedves és szolgálatkészség. Már az ajtóban köszön akkorát, hogy hátranezlek, hátha jön valaki utánam. Nem baj, majd a zöldséges ledolgozza rajtam ezt is. Nem vágja hozzám a rohadt paradicsomot, csak beteszi a többi közé. Ellenben, ha bejön az üzletvezető, és vele két szót váltok, hamar visszalopja a zacskót, és otthon olyan szép paradicsomot találunk benne, amilyen bolti országban talán nincs is.

Napoként ismétlődő apróságok ezek, sajnos, megszoktuk őket. De ha egy vállalat megsértődik egy másikra, és kijelenti, ennek nem hajlandó dolgozni, akkor valami olyan történik, amit hétköznapi ésszel nem lehet megérteni. Egyik oldalról úgy tudjuk, szigorú közgazdasági tényezők uralkodnak gazdasági életünkben, a másik oldalon viszont megmarad vállalati kalkulációban is a „kivéve a gyevi bírót” elmélet. Ahol pedig két recept szerint lehet dolgozni, ott nehezen ismeri ki magát az ember, mert kívülről nézve káros látszik.

Az egyik vállalat üzemszarnokot akar építeni legalább három éve. Az üzemszarnok azért kell, mert többet akar termelni. Nem raktárra, hanem piacra, sőt külföldi piacra is. Mondhatnám úgy is, mindnyájunk érdeke, tehát népgazdasági érdek is fűződik ahhoz, hogy az az üzemszarnok hamarosan készen legyen. Az építvállalatnak viszont az az érdeke, hogy hirtelen fölállítsa a betonfalakat, és ott hagyja. Két éve állnak a falak, és mezei emberek kergetőznek közöttük. Menynyire lenne két év alatt a vállalati haszon? Ne számítsuk, mert alanyi következtetésekre juthatunk csak. Azt se számítsuk, hogy ott állnak a gépek is föliába csomagolva, és önmagukban öregedve. Hatalmas pénzek állnak, de meg ne írjuk, mert azonnal töröltetnek a kedves vállalatok címlistájáról, és még később fejeződik be az üzemszarnok.

Az ántivilág vallásos embere könnyen elintézte magában az élet nagy gubancait: mindnyájan Isten kezében vagyunk. Bonyolultabb lett egy kicsit a világ, nem tudjuk, kinek a kezében vagyunk valójában. Egyik vállalat vezetője kisebb kaliberű, mint a másik, de jobban boldogul, mert mindig azt kutatja, most éppen kinek a kezében van, a másik viszont egyszerűen termelni akar. Hány meg hány kórház panaszkodik, hogy ezt is meg kellene csinálnia, meg azt is. Nem szépségversenyt akar nyerni vele, csak jobban gyógyítani, mégse boldogul, egészen addig, amíg

vakbélgyulladásal be nem fekszik valamelyik illetékes vállalatnak az illetékes vezetője. Azonnal kiesik a szótárból a kapacitás szó, és bejön helyette ez: mikor kezdhetjük? A kórház pedig hálás lesz, hogy soron kívül, szívésségből megcsinálták azt, amit szigorú gazdasági érdekből sokkal hamarabb meg kellett volna csinálniuk.

Testhezálló a példa, maradjunk még egy kicsit mellette. Miért lesz nagylelkű azonnal a vállalat embere? Mert reméli, hogy kisebb lesz a vágás a hasán, és hamarabb meggyógyul. Föltételezi, hogy a „gyógyítóüzem” is rangsorolja a pácienseit, és kedvesen bánik egyik „ügyfelével”: a másikat pedig „elfekteti”. Itt kezd összegubancolódni a világ, mert benne van a köztudatban, hogy jó lesz vigyázni. Nem szabad megsérteni a kórházat, mert meg nem gyógyulunk, nem szabad megsérteni az iskolát, mert nem veszi föl a gyereket, a hivatalt se szabad, mert soha meg nem találják azt a pecsétet, amit a papirosra rá kell ütni, és a temetkezési vállalatot se szabad megsérteni, mert annak is mi látjuk a kárát.

Panaszkodunk, hogy távolodunk egymástól, kopnak az emberi kapcsolatok, aztán azért panaszkodunk, mert szaporodnak az emberi kapcsolatokra épülő olyan dolgok, amelyeknél egyszerű gazdasági kapcsolatnak kellene lennie.

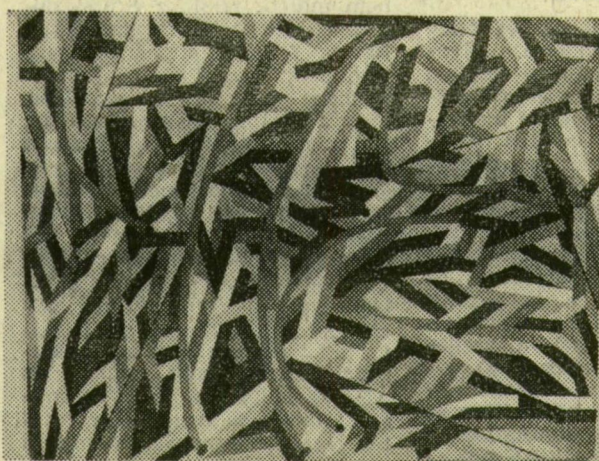
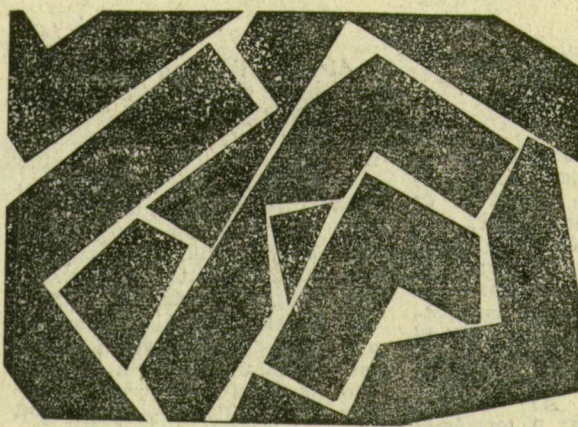
Az lenne a jó világ, ha órákig el tudnánk beszélgetni a gyár-igazgatóval az utcasarkon, hátba is tudnánk veregetni egymást, jó vicceket mesélve, de amikor megrendelünk egy üzemszarnokot, iskolát, kórházat, bölcsödét, vagy egy szem vízcsepőt, ékszíjat, mozdonykereket vagy féregirtást, akkor se mosolyogni, se meghajolni nem kellene. Netán a vállalat embere köszönné előre, mert neki jó, hogy nem a másikkal fordultunk. Ahogy a hentes is előre köszön áremelés óta, mert kevesebb a kuncsaftja.

HORVÁTH DEZSÓ

Rendelőben

Jaj, kedves doktor úr, most maga is... hát engem mindenki idegi alapon akar kezelni, pedig nekem jók az idegeim, a férjem, a Lajos is mondja mindig, te Juci, neked kötélből vannak az idegeid, mellette én már teljesen kikészültem, a Lajos mindig ilyen vicces volt, de nincs igaz a Lajosomnak, mert én csak azt mondok neki, hogy ne bagózz örökké, Lajos, mindig összehamuzod az egész lakást, meg az a bűdös füst, hogy a fene essen bele, aztán pucolhatom utánad a hamutartót, a szőnyegeket, a fotelokat, mert semmire nem vigyázol, meg erre is lusta vagy, meg sűrűn lejárász, te, Lajos, abba a mocskos topogóba, együtt iszol a sok léhűtő barátoddal, hogy mi a fenét tudok annyit beszélni, inkább hoznál haza több pénzt, mit tudod te, milyen drága a piac, meg minden, te csak felfalod, amit én főzök, aztán jön az újság, meg a kocsma, meg a meccs, hát ez borzalmas, ebbe el kell pusztulni egy jobb érzésű asszonynak, pedig a családi élet mennyivel szebb, tudhatod, hogy szegény anyám úgy élt apámmal, mint a galambok, az tiszta véletlen, hogy szegény apám olyan hamar meghalt, hogy én nem is ismertem, de te, Lajos, igazán hallhatod anyámtól, hogy milyen a szép családi élet, de te csak mész el itthonról, pedig én milyen szép otthonot rendeztem be, én úgy szeretek családiában beszélgetni, de veled ezt nem lehet, bezzeg a Kovácsék meg a Lakatosék milyen szépen élnek, együtt kártyáznak, mint jó barátok, segítik egymást,

most mit röhögsz, az, hogy a Kovács Janika a Lakatos kikapott mása, az csak tiszta véletlen, szóval, én mondom neki egész nap, de mintha csak meg sem hallaná... szóval, én nem vagyok ideges, doktor úr, de azt meg kell mondanom, hogy a szívem az komoly beteg, állandóan dobog és szisztoléim is vannak, ezt már a Varga doktor úr is megállapította, de azt, hogy én teljesen vegetatív vagyok, már sok orvos mondta, de még többen szimpatikusnak mondták az idegeimet, hát ki tud itt eligazodni, de azt is mondták, hogy a nehéz munka nekem ártalmas, mert szívdizgatóm van, azért lehetek, ha a lépcsőn megyek felfelé, nem a száltiz kilóm miatt, gyerekek meg azért nem lehet, mert nekem pefeszékfontnyadásom van, pedig mindig szerettünk volna egy szép kis gyereket, eleinte a Lajos is lelkes volt, bár igaz, hogy az 58 kilójával olyan semmi kis ember... talán azért is ment el a kedve... de ilyen az egész családja, anyósom is mondta, hogy férje az első háborúban valami mohamedán országba is elvetődött, ahol egy férfinék 6-8 felesége is volt, aztán elmesélte, hogy az milyen nagyszerű, hogy meg milyen jó lenne, ha nálunk is így lenne, mire mondta neki, ugyan, mit akar, maga még kereszténynek is gyenge... hát ilyen az én Lajosom is, meg aztán... jaj!... jaj!... rosszul van, doktor úr?... nővér!... a doktor úr elájult... biztosan gyenge a vegetatív szívdizgató... BÁNKI MIHÁLY

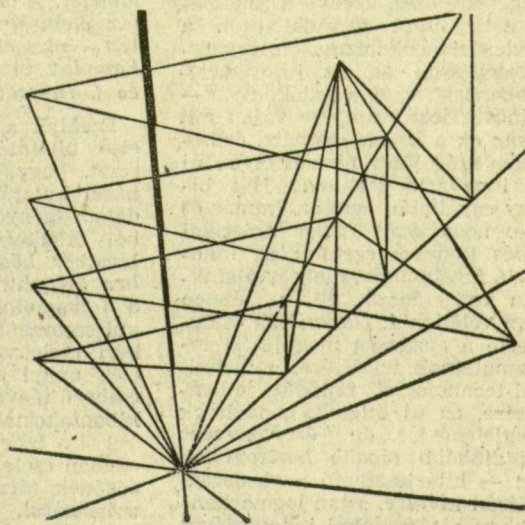
Juttatás vagy járandóság?

Minden korosztálynak megvannak a maga szociális igényei és gondjai, s a szociálpolitika egész rendszeréből csupán azok érdeklik igazán, amelyek rájuk vonatkoznak. Csak módjával érvelhet a szociálpolitikus azzal, hogy például a nyugdíjasok mellett másokra, mondjuk a gyermekes családokra is gondolni kell. És megfordítva: a családi pótlék realértékének csökkenését, bizonygató szülőket — ma még! — kevésbé érinti és érdekli a nyugdíjasok helyzete.

Mindenkinek egyformán sokat adni lehetetlen. Mindenki jogos igényeit maradéktalanul kielégíteni ugyancsak lehetetlen, ha egyszer annyi az elosztható pénz, amennyi. S a szociálpolitikus legnagyobb dilemmája: ho-

Mai amerikai festészet

Mai amerikai festészet címmel mutattak be válogatást a Magyar Nemzeti Galériában. Képeink a kiállításon készültek: Georges Noel kompozíciója. — Howard Buchwald alkotása. — Leonard Contino: Fehér víz.

vetést jócskán megterhelő — pénzbéli társadalmi juttatások meglepően gyors ütemben növekednek (1960-ban még 5,2 százalékkal, 1970-ben 7,9, és tavaly már 13,8 százalék volt a nettó nemzeti termelésnek), a családállítás éppoly súlyos teherként az államnak, mint a nyugdíj.

A családi pótlék — a család jövedelméből — a gyermekekkel kapcsolatos kiadásoknak mintegy a negyedét fedezi. A családok reakciói pedig egyértelműek. Olyannyira, hogy a néhány éve még népszerűsített háromgyermekes családmódel szűkségességéről mostanában jóval kevesebb szó esik.

A KSH „Életszínvonal 1960—1980” című kötetében erről a következők olvashatók:

„Jelenleg és a következő években, amikor a várható demográfiai hullámvölgy tompítása érdekében is az eddigieknél nagyobb szükség lenne a gyermekesek nagyobb anyagi támogatására, változtatlan reálbérek és a családi pótlék változatlan (vagy az 1-2 gyermekeseknél csökkenő) realérték esetén a gyermeknevelő családok szűkséglet-kielégítési lehetőségei romlanak. Ez következik abból, hogy a gyermekek fogyasztása korukkal együtt jelentősen emelkedik, ezért a családi pótlék összege, amely a gyermek korától nem függ, egyre kisebb hányadát fedezi növekvő fogyasztásuknak”.

A korábban jelzett szociálpolitikai dilemma tehát majdhogyanem megoldhatatlan, illetve kényszerű kompromisszumokkal lényegében megkerülendő. Legalábbis mindaddig, amíg nálunk az a szemlélet uralkodik, hogy a nyugdíj: társadalmi juttatás. Tévedés! A nyugdíj: járandóság. Következésképpen nem a „juttatás” apránkénti emelésének módszereire kellene győtrődni, hanem egy „járandóság”-típusú, s lényegében önfinanszírozó nyugdíjrendszer megteremtésének feltételein kellene gondolkodni. S hogy egy ilyesfajta rendszer megteremtése nem lehetetlen, az kiolvasható az újabb megélénkült szakmai vitából. E vitának persze voltak előzményei, s csak ideiglenesen fog elcsendesülni. Vitakészségünk töretlen, s már az is biztató, hogy a vitapartner — levonva a cselekvésképtelenség konzekvenciáit — nem vonulnak vissza. Pillanatnyilag ez az egyetlen garancia arra, hogy előbb-utóbb, valahol, valakik — netán, valaki — jobb belátásra jut és dönt: a magyar nyugdíjrendszer nem a létező rendszerek legjobbika, következésképpen változtatni kell rajta. Esetleg gyökeresen.

VÉRTES CSABA

gyar rangsoroljon, kiket és milyen gondokat vegyen — mások rovására — előbbre? Nemcsak a nyugdíjasok és a családállítás prioritásában kell döntenie, mert ez csak két tétel a pénzbéli társadalmi juttatások hatalmas tömegében. Am hadd maradjak e két tételnél: egyrészt mert a pénzbéli társadalmi juttatásokra költött 87 milliárd forint 80 százalékát a nyugdíjasok és a családi pótlékek viszik el; másrészt mert e példákkal jól illusztrálható az imént jelzett dilemma.

Tény: 1960-ban az aktív keresők számához képest mindössze 16 százalék volt a nyugdíjasok aránya, s már akkor is használtuk a kifejezést: Magyarország — nyugdíjas ország... Mit mondjunk ma, amikor 41 százalékra (!) emelkedett a nyugdíjasok aránya, s persze ezzel együtt nőtt az átlagnyugdíj, s természetesen a nyugdíjakra kifizetett összeg is.

A statisztikusok számításai szerint, legalább az évtized közepéig lényegében hasonló ütemű növekedésre kell felkészülni. 1985 körül a nyugdíjasok aránya — az aktív keresők számához képest — eléri a 45 százalékot, az átlagnyugdíj pedig az átlagkeresetek mai 51 százalékaról 60 százalékra emelkedik.

Tény az is, hogy az eddigi intézkedésekkel nem sikerült megőrizni a nyugdíjak realértékét (a realérték növeléséről nem is beszélve.)

További adatok és tények idézése nélkül is nyilvánvaló, hogy a nyugdíjasok gondja az egyik legfontosabb társadalmi politikai kérdés. A megoldás kézenfekvőnek tűnik: tessék a realérték figyelembe vételével emelni a nyugdíjakat! De miből, hogyan? A szociálpolitikai juttatásokra szánt összegek drasztikus átcsoportosításával? De honnan, kiktől és mennyit vegyenek el? S amit esetleg elvesznek, azt honnan pótolják?

A nyugdíjügyet mindenáron meg kell oldani, de nem feltétlenül mások kárára. Mert például mitől függ a ma középkorú aktív keresők 20—25 év múlva fizetendő nyugdíja? Nyilván az akkor dolgozó emberek munkájának hatékonyságától. S hogy ők hányan lesznek, egyáltalán lesznek-e anynyian, amennyi mulhatatlanul kell a zavartalan társadalmi munkamegosztáshoz, a szükséges mennyiségű nemzeti jövedelem létrehozásához az — a műszaki fejlődéstől eltekintve — végső soron a mai családpolitikától függ. Sajnos itt is a paradox helyzet állt elő: miközben — a költség-